

EIROPAS
KOMISIJA

Strasbūrā, 15.7.2014.
COM(2014) 469 final

ZALĀ GRĀMATA

**Eiropas tradicionālās zinātības optimāla izmantošana: Eiropas Savienības ģeogrāfiskās
izcelsmes norāžu aizsardzības iespējamā attiecināšana uz nelauksaimnieciskiem
produktiem**

Dokuments attiecas uz EEZ

ZALĀ GRĀMATA

Eiropas tradicionālās zinātnas optimāla izmantošana: Eiropas Savienības ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības iespējamā attiecināšana uz neluksaimnieciskiem produktiem

Saturs

Ievads	4
I. — ĢIN optimāla izmantošana: potenciālie ieguvumi, ko dod ES ĢIN aizsardzības attiecināšana uz neluksaimnieciskiem produktiem	6
1. ĢIN Eiropas Savienībā: pašreizējais stāvoklis	6
1.1. Kas ir ĢIN?	6
1.2. ĢIN aizsardzības tiesiskais regulējums	6
1.2.1. Starptautiskais tiesiskais regulējums	6
1.2.2. Tiesiskais regulējums Eiropas Savienībā	7
1.2.2.1 Vienota aizsardzība ES līmenī, ko attiecinā tikai uz luksaimniecības produktiem un pārtikas precēm	7
1.2.2.2. Atšķirīgi dalībvalstu tiesiskie regulējumi par neluksaimnieciskiem produktiem.....	8
2. Potenciālie ekonomiskie, sociālie un kultūras guvumi, ko rada ĢIN aizsardzības attiecināšana uz neluksaimnieciskiem produktiem ES līmenī.....	8
2.1. Neluksaimniecisko ĢIN ekonomiskais potenciāls	8
2.2. Ieguvumi patērētājiem.....	9
2.3. Atbalsts ES starptautiskajai darbībai, lai stiprinātu ĢIN sniegto aizsardzību.....	10
2.4. Eiropas tradīciju, zinātnas, kultūras izpausmju daudzveidības un kultūras mantojuma saglabāšana un turēšana cīņā	11
3. Jautājumi un problēmas, kas jārisina, lai neluksaimnieciskie produkti varētu potenciāli pretendēt uz ĢIN aizsardzību	11
4. Alternatīvas saskaņotai aizsardzībai ES mērogā	12
II. — Iespējas ĢIN aizsardzībai ES līmenī	14
1. Aizsardzības mērķi un kritēriji	14
1.1. Kādām jābūt zīmēm — nosaukumi un simboli	14
1.2. Uz kādām norādēm ĢIN aizsardzību nevajadzētu attiecināt?.....	15

2. Kam būtu jāpiemēro ĢIN aizsardzība — horizontāla vai uz nozaru principu pamatota pieeja?.....	16
3. Saikne starp produktu un teritoriju.....	16
3.1. Cik ciešai vajadzētu būt saiknei ar teritoriju?	16
3.2. Kvalitāte un produkta specifikācija.....	17
3.3. Ar produktu saistītā reputācija	18
4. Kā pastiprināt aizsardzību	19
4.1. Valstu tiesību aktu saskaņošana	19
4.2. Vienotas ES līmeņa sistēmas radīšana	19
5. Reģistrācija.....	20
5.1. Valsts pārvaldes iestāžu funkcijas ES reģistrācijas sistēmā.....	20
5.2. ES reģistra pārvaldīšana	20
5.3. Procedūras saturs.....	21
5.3.1. Pieteikumu iesniedzēji.....	21
5.3.2. Iebildumi pret kādas ĢIN reģistrēšanu.....	21
5.3.3. Maksa	22
6. Aizsardzības tvērums	22
6.1. Piešķirtās aizsardzības līmenis	22
6.2. ĢIN tiesību pārraudzība un īstenošana.....	23
6.3. Nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzības ilgums	24
7. Pēc reģistrācijas.....	24
7.1. Aizsardzības anulēšana	24
7.2. Potenciālie konflikti starp ĢIN un preču zīmēm.....	25
Secinājumi.....	25

Ievads

Mūsdienu globalizētajā pasaulē patērētājiem piedāvātais produktu klāsts ir gandrīz neierobežots. Lai pieņemtu apzinātu lēmumu, patērētājiem jāapkopo un jāsalīdzina informācija par aizvien lielāka skaita preču cenām un īpašībām. Cena un produkta pamatiezīmes ne vienmēr ir vienīgie noteicošie faktori. Patērētāji meklē arī veidus, kā identificēt autentiskus, oriģinālas kvalitātes produktus, un cer, ka reklamētie kvalitātes un citi īpašie rādītāji nodrošinās tās īpašības, ko viņi novērtē un par ko bieži ir gatavi maksāt vairāk.

Šajā nolūkā produktiem raksturīgo reputāciju un/vai ar tiem saistītos kvalitātes rādītājus, kas izriet no to konkrētās izcelsmes, var izkristalizēt tā sauktajā “ģeogrāfiskās izcelsmes norādē”, kura raksturo produktu. Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes (ĢIN) lieto, lai norādītu preces izcelsmes valsti, reģionu vai vietu, ja produkta īpašā kvalitāte, reputācija vai cita īpašība pamatā ir saistītas ar tā ģeogrāfisko izcelsmi, piemēram, Bordo vīns [*Bordeaux*], Murāno stikls [*Vetro di Murano*] vai Parmas šķiņķis [*Prosciutto di Parma*].

ĢIN neapšaubāmi attiecas uz lauksaimniecības produktiem, pārtiku, vīniem un citiem alkoholiskajiem dzērieniem, kuru ģeogrāfiskā izcelsme bieži vien ir saistīta vai nu ar augsnes vai klimata tieši radītām īpašībām (piemēram, vīniem), vai arī ar dabisko faktoru un reģionā piemēroto tradicionālo pārstrādes metožu (piemēram, Bavārijas alus [*Bayerisches Bier*]) apvienojumu. Tomēr ĢIN lietošana neaprobežojas tikai ar lauksaimniecības produktiem. ĢIN var uzsvērt arī konkrētas produkta īpašības, ko nosaka cilvēciskie faktori produkta izcelsmes vietā, piemēram, īpašas ražošanas prasmes un tradīcijas. Tas attiecas, piemēram, uz rokdarbiem, ko parasti darina ar rokām, izmantojot vietējos dabas resursus, un kas parasti ir vietējo kopienu tradīcijas daļa.

Eiropas Savienībā (ES) ir daudz tādu autentisku nelauksaimniecisku produktu, kuru pamatā ir tradicionālās zināšanas un ražošanas paņēmieni, kas bieži vien sakņojas konkrētās ģeogrāfiskās vietas kultūras un sociālajā mantojumā, piemēram, čehu kristāls [*Český křišťál*] (Bohēmijas kristāls), skotu tartani [*Scottish tartans*], Kararas marmors [*Marmo di Carrara*] vai Meisenas porcelāns [*Meissner Porzellan*]. Visi šie produkti ir daļa no Eiropas tradicionālajām zināšanām un prasmes, un tāpēc tiem ir nozīmīga vieta tās kultūras mantojumā un tie rada ieguldījumu kultūras un radošajā ekonomikā. Tiem ir arī ievērojams ekonomiskais potenciāls ar nosacījumu, ka ir nodrošināti atbilstīgi apstākļi to izmantošanai. Inovācijai un tehnoloģijas progresam ir būtiska nozīme vietējo zināšanu un mantojuma maksimālas izmantošanas nodrošināšanā.

ES ir pienākums ievērot noteikumus par ĢIN aizsardzību atbilstīgi Līgumam par ar tirdzniecību saistītām intelektuālā īpašuma tiesībām (*TRIPS*), ko piemēro visās 159 Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) dalībvalstīs un kas attiecināms gan uz lauksaimniecības, gan nelauksaimnieciskiem produktiem. Visās PTO dalībvalstīs ĢIN ir jāaizsargā, lai sabiedrība netiktu maldināta preču izcelsmes jautājumos un netiktu pieļauta negodīga konkurence. Lai to panāktu, PTO dalībvalstīm ir atļauts izmantot dažādus juridiskos instrumentus. Dažās PTO dalībvalstīs, tostarp 15 ES dalībvalstīs, ir *sui generis* tiesību akti par ĢIN aizsardzību attiecībā uz nelauksaimnieciskiem produktiem.

ES līmenī vienota ĢIN aizsardzība pašlaik tiek nodrošināta vīniem, stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, aromatizētajiem vīniem un lauksaimniecības produktiem un pārtikas precēm. Saskaņota vai vienota nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzība ES

līmenī pašlaik nav ieviesta. Tās vietā piemēro dalībvalstu juridiskos instrumentus, kā rezultātā dažādās Eiropas valstīs ir atšķirīgs juridiskās aizsardzības līmenis. Nelauksaimniecisko produktu ražotājiem, kas vēlas panākt kāda ĢIN aizsardzību visā ES, jānodrošina aizsardzība katrā dalībvalstī atsevišķi, kas īsti neatbilst iekšējā tirgus uzdevumiem.

Komisija identificēja šo jautājumu 2011. gada paziņojumā “Intelektuālā īpašuma tiesību vienotais tirgus”¹ un ierosināja rūpīgi analizēt nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzības esošo tiesisko regulējumu un tā radītās sekas iekšējā tirgū.

“Pētījums par nelauksaimniecisko produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību iekšējā tirgū” (“pētījums”) tika pasūtīts 2012. gadā šā jautājuma turpmākai izpētei². Pētījumā, ko Komisija publicējusi 2013. gada martā, ir pausts uzskats, ka pašreizējie juridiskie instrumenti, kas pieejami ražotājiem dalībvalstu un Eiropas līmenī, nav pietiekami. Komisija 2013. gada 22. aprīlī rīkoja atklātu jautājuma izskatīšanu, lai apspriestu pētījuma rezultātus un nodrošinātu platformu, kurā tiktu plaši apspriesta vajadzība pēc efektīvākas nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzības ES līmenī. Daudzas no iesaistītajām ieinteresētajām personām atbalstīja pētījumā pausto aicinājumu nodrošināt ES līmenī labāku ĢIN aizsardzību nelauksaimnieciskiem produktiem.

Ņemot vērā pētījuma rezultātus un atklātās izskatīšanas iznākumu, Komisija izlēma turpināt analītisko darbu ar šīs zaļās grāmatas starpniecību. Tās mērķis ir visplašākajā veidā apspriesties ar visām ieinteresētajām personām par to, vai Eiropas Savienībā ir vajadzība pastiprināt ĢIN aizsardzību attiecībā uz nelauksaimnieciskiem produktiem un, ja atbilde ir pozitīva, kādai jābūt attiecīgajai pieejai. Visas ieinteresētās personas tiek aicinātas izteikties par šajā zaļajā grāmatā izvirzīto problēmu, atbildot uz konkrētajiem turpmāk uzskaitītajiem jautājumiem. Komisija ņems vērā šīs apspiešanās rezultātus, lemjot par to, vai ir atbilstīgi turpmāk rīkoties ES līmenī.

¹ http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_287_en.pdf.

² Pētījumu veica pirms Horvātijas pievienošanās Eiropas Savienībai, un Horvātija nav ietverta šajā pētījumā.

I. — ĢIN optimāla izmantošana: potenciālie ieguvumi, ko dod ES ĢIN aizsardzības attiecināšana uz neluksaimnieciskiem produktiem

1. ĢIN Eiropas Savienībā: pašreizējais stāvoklis

1.1. Kas ir ĢIN?

ĢIN ir apzīmējums, parasti nosaukums, ko lieto precēm, kurām ir konkrēta ģeogrāfiska izcelsme un īpašības, pazīmes vai reputācija, ko pamatā saista ar šo izcelsmes vietu. Tipiskā gadījumā ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ietver vai arī šo norādi veido preču izcelsmes vietas nosaukums. Šo nosaukumu var kopīgi izmantot visi attiecīgā apgabala uzņēmumi, kas ražo konkrētu produktu attiecīgā veidā. Šampanietis un Parmas šķiņķis [*Prosciutto di Parma*] ir pasaulē slaveni ĢIN piemēri.

ĢIN kā intelektuālo īpašuma tiesību aizstāvības mērķis ir nodrošināt ražotājiem godīgu konkurenci un sniegt patērētājam uzticamu informāciju par ražošanas vietu un/vai paņēmieni un produkta kvalitāti.³ Aizsardzība, ko nodrošina ĢIN, ir būtiska tradicionālu un augstas kvalitātes produktu (kā arī ar tiem saistītās zinātnības un darbavietu) saglabāšanai. Tāpēc, aizsargājot ĢIN, tiek sniegts atbalsts maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un ražotājiem. ĢIN uzsvēr saistību starp cilvēka darbību, kultūru, zemi un resursiem un palīdz aizsargāt nemateriālos aktīvus, tādus kā reputācija un kvalitātes standarti.

ĢIN aizsardzība arī motivē ieguldīt jaunā tehnoloģijā un inovācijās, lai aizsargātu produktu augsto kvalitāti, vienlaikus saglabājot konkurētspēju.

ĢIN piemīt īpašas iezīmes, kas atšķir tās no citām intelektuālā īpašuma tiesībām, proti, tās parasti nepieder vienam atsevišķam subjektam, kā tas mēdz būt preču zīmju vai patentu gadījumā. ĢIN pieder veselai kopienai, t. i., visiem ražotājiem, kuru ražoto produktu izcelsmes vieta ir konkrēts ģeogrāfiskais apgabals un kuru ražotie produkti atbilst attiecīgās ĢIN specifikācijām.

1.2. ĢIN aizsardzības tiesiskais regulējums

1.2.1. Starptautiskais tiesiskais regulējums

ĢIN aizsardzība ir noteikta vairākos Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (*WIPO*) pārvaldītos līgumos, jo īpaši 1883. gada Parīzes Konvencijā par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību⁴ un Lisabonas Vienošanās par cilmes vietu nosaukumu aizsardzību un to

³ Produktiem, kam ir ĢIN nosaukums, kā jebkuriem citiem produktiem, ir jāatbilst esošajai ES “pamatprasību” sistēmai un produktu nekaitīguma prasībām, kas nodrošina iekšējā tirgus pienācīgu darbību, indivīdiem nekaitīgus produktus un citu konkrētu sabiedrības interešu, piemēram, vides vai energoefektivitātes, aizsardzību.

⁴ Parīzes konvencijā ir vispārēja atsauce uz “izcelsmes norādēm” vai “izcelsmes vietu apliecinājumiem” kā rūpnieciskā īpašuma objektiem, bet šie jēdzieni tajā nav definēti. Šīs konvencijas līgumslēdzējas puses ir visas ES dalībvalstis.

starptautisko reģistrāciju.⁵ Turklāt *TRIPS* līguma 22. līdz 24. punktā ir aplūkota ģeogrāfisko izcelsmes norāžu starptautiskā aizsardzība PTO.⁶

Šīs starptautiskās vienošanās ļauj piešķirt ĢIN aizsardzību visiem produktu veidiem — gan lauksaimniecības produktiem, gan nelauksaimnieciskiem produktiem. Tomēr tās būtiski atšķiras definīcijās, darbības jomā, attiecīgajos izpildes pasākumos un citos ĢIN aizsardzības aspektos.

1.2.2. Tiesiskais regulējums Eiropas Savienībā

Eiropā ĢIN nodrošināta aizsardzība ir pieejama gan lauksaimniecības, gan arī nelauksaimnieciskiem produktiem. Lauksaimniecības produktiem un pārtikas precēm (vīni, stiprie alkoholiskie dzērieni) ir vienota aizsardzība, kas tiek nodrošināta tikai ES līmenī. Nelauksaimniecisko produktu ĢIN ir aizsargātas tikai dalībvalsts/reģiona līmenī ar dažādu dalībvalsts tiesisko regulējumu starpniecību.

1.2.2.1 Vienota aizsardzība ES līmenī, ko attiecina tikai uz lauksaimniecības produktiem un pārtikas precēm

ES līmenī vienota ĢIN aizsardzība ir noteikta tikai vīniem (1970), stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem (1989), aromatizētajiem vīniem (1991) un citiem lauksaimniecības produktiem un pārtikas precēm (1992). Attiecīgo sistēmu galvenais uzdevums ir veicināt kvalitāti, dažādību un vērtību pārtikas aprītē, saglabāt nozares tradicionālo zinātību un stimulēt diversifikāciju un nodarbinātību lauku apvidos. Ar šo sistēmu starpniecību attiecīgo produktu aizsargātajiem nosaukumiem tiek nodrošināta plaša vienota aizsardzība visā Eiropas Savienībā, ko panāk, izmantojot tikai vienu pieteikuma procedūru. ES līmenī 2014. gada aprīļa beigās bija reģistrēti 336 stipro alkoholisko dzērienu, 1577 vīnu un 1184 pārtikas preču un lauksaimniecības produktu nosaukumi. Eiropas Savienības ĢIN aplēstā pārdošanas vērtība 2010. gadā sasniedza EUR 54,3 miljardus, no kā EUR 11,5 miljardus ienesa preču eksports (15 % no ES eksportētā pārtikas un dzērienu nozares apjoma).

Eiropas Savienības Tiesa ir apstiprinājusi, ka ĢIN ir intelektuālā īpašuma tiesības.⁷ ES sistēma to aizsardzībai ir ekskluzīva un neļauj dalībvalstīm īstenot atsevišķas, paralēlas valsts vai reģionālās shēmas (kā tas, piemēram, ir preču zīmju jomā).⁸ Valsts sistēmas pastāv tāpēc, lai reglamentētu pirmo posmu pieteikšanās procesā ES ĢIN reģistrēšanai un nodrošinātu tai turpmāku administratīvo izpildi (t. i., veicot oficiālās pārbaudes par atbilstību ražotāju noteiktajām produktu specifikācijām un pārbaudot to, kā ĢIN tiek izmantotas tirgū).⁹

⁵ Desmit ES dalībvalstis ir Lisabonas Vienošanās līgumslēdzējas puses. To ir ratificējušas septiņas ES dalībvalstis: Bulgārija, Čehijas Republika, Francija, Itālija, Portugāle, Slovākija un Ungārija. Trīs valstis to ir parakstījušas, taču nav ratificējušas: proti, Spānija, Grieķija un Rumānija.

⁶ *TRIPS* 22. punktā ir sniegta ĢIN definīcija, un tajā ir formulēts PTO dalībnieku vispārējs pienākums nodrošināt aizsardzību pret ĢIN maldinošu lietošanu un tādu lietošanu, kas vērtējama kā negodīga konkurence. Tajā ir prasība dalībvalstīm atteikties vai atzīt par nederīgu tādu preču zīmju reģistrāciju, kas pilnīgi vai daļēji sastāv no ģeogrāfiskas izcelsmes norādes attiecībā uz precēm, kuru izcelsme nav saistīta ar norādīto teritoriju, ja izcelsmes norādes lietošana preču zīmē varētu maldināt sabiedrību par šādu preču patieso izcelsmes vietu. *TRIPS* 23. punkts piešķir augstāku aizsardzības līmeni vīnu un stipro alkoholisko dzērienu ĢIN. Līguma 23. punkta 1. apakšpunktā ir noteikts absolūtas aizsardzības standarts, kas prasa pusēm nepieļaut vīnu / stipro alkoholisko dzērienu ĢIN reģistrāciju tādiem vīniem vai stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, kuri nav izgatavoti attiecīgajā ģeogrāfiskajā vietā, pat tad, ja preču patiesā izcelsme ir norādīta vai ģeogrāfiskā norāde tiek lietota tulkojumā vai kopā ar tādiem izteicieniem kā “veids”, “tips”, “stils”, “imitācija” vai tamlīdzīgi. ĢIN vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem ir aizsargājama pat tad, ja nepareizs ĢIN lietojums nebūtu patērētājam maldinošs.

⁷ Skatīt spriedumu lietā C-3/91 *Turrón de Jijona*, 37. punkts, vai lietā C-108/01 *Prosciutto di Parma*, 64. punkts.

⁸ Skatīt spriedumu lietā C-478/07 *Budějovický Budvar*, 114. punkts.

⁹ Skatīt spriedumu lietā C-35/13, *Felino*, 28. punkts.

ES sistēma lauksaimniecības produktu ĢIN aizsardzībai kopumā tiek uzskatīta par sekmīgu, kā to parāda nesen veiktais Eiropas Komisijas pasūtītais pētījums.¹⁰ Tā ir devusi materiālu labumu patērētājiem un ražotājiem, piemēram, patērētājiem sīku informāciju un kvalitātes garantiju, ražotājiem stabilāku peļņas normu, labāku atpazīstamību, ko nereti sniedz dalība gadatirgos, piekļuvi jauniem iekšzemes un/vai eksporta tirgiem, labāku piekļuvi finansējumam preces virzīšanai tirgū un ieguldījumu atbalstam. ĢIN nodrošinātā aizsardzība arī palīdz uzturēt vietējo infrastruktūru un saglabāt nodarbinātību, jo īpaši nabadzīgākajos apgabalos, tādējādi radot labumu sabiedrībai kopumā.

1.2.2.2. Atšķirīgi dalībvalstu tiesiskie regulējumi par neluksaimnieciskiem produktiem

Dalībvalstu likumi par neluksaimniecisko ĢIN aizsardzību vēl nav saskaņoti. Tāpēc attiecīgais tiesiskais regulējums dažādās dalībvalstīs būtiski atšķiras. Definīcijas, reģistrācijas procedūras un izmaksas, aizsardzības tvērums un izpildes pasākumi ir ievērojami atšķirīgi. Tā rezultātā neluksaimnieciskām ĢIN atkarībā no ražotājas valsts ir atšķirīgs aizsardzības līmenis, kas balstās uz pamataizsardzību, kura paredzēta *TRIPS* līgumā.

Uz neluksaimnieciskiem produktiem visās dalībvalstīs ir attiecināmi likumi pret negodīgu konkurenci un patērētāju maldināšanu. Attiecināmi ir arī likumi par preču zīmēm, kuri arī var nodrošināt zināmu aizsardzību. *Sui generis* sistēmas, kas nodrošina ĢIN aizsardzību neluksaimnieciskiem produktiem, pašlaik darbojas 15 dalībvalstīs.¹¹ Šie likumi ir dažādi, sākot no reģionālā vai valsts līmeņa normatīvajiem aktiem, kas reglamentē īpašus amatus (piemēram, keramikas ražošanu), līdz īpašiem likumiem par konkrētiem produktiem (piemēram, Zolingenas nažiem) vai reģionālas vai valsts nozīmes tiesību aktiem, ar kuriem tiek aizsargāti visi neluksaimnieciskie ĢIN produkti.¹²

Jautājums

1. Vai saskatāt priekšrocības vai trūkumus tajā, ka pašreiz katrā ES dalībvalstī neluksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzību nosaka dažādos līmeņos un ar dažādiem līdzekļiem? Lūdzu, paskaidrojiet savu atbildi!

2. Potenciālie ekonomiskie, sociālie un kultūras guvumi, ko rada ĢIN aizsardzības attiecināšana uz neluksaimnieciskiem produktiem ES līmenī

2.1. Neluksaimniecisko ĢIN ekonomiskais potenciāls

Neluksaimniecisko produktu ražotājiem varētu būt divi galvenie potenciālie guvumi, ko dod saskaņota ES ĢIN sistēma. Viņu ražoto produktu atšķirīguma un pievilcības paaugstināšanās, pateicoties kvalitātes un izcelsmes garantijām visā Eiropas Savienībā, varētu palielināt

¹⁰ Pētījums *Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication* (Ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu (ĢIN) aizsargāto lauksaimniecības produktu un pārtikas preču, vīnu, aromatizēto vīnu un stipro alkoholisko dzērienu ražošanas vērtība) ir pieejams vietnē http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/value-gi_en.htm.

¹¹ Beļģijā (Valonijā), Bulgārijā, Čehijas Republikā, Horvātijā, Igaunijā, Francijā, Latvijā, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā, Spānijā (Mursijas reģionā), Ungārijā un Vācijā, sk. pētījuma 30. lpp.

¹² Pētījums par neluksaimniecisko produktu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzību iekšējā tirgū, 29.–73. lpp.: http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/geo-indications/130322_geo-indications-non-agri-study_en.pdf.

pārdošanas apjomus¹³ un tiktu izveidota efektīvāka un vienkāršāka ES līmeņa aizsardzība pret zaudējumiem, ko rada viltojumi un imitācijas.

ĢIN aizsardzība var attiekties uz jebkādiem nelauksaimnieciskiem produktiem un ražošanas paņēmieniem, sākot ar produktiem, ko ražo ar zema un vidēja līmeņa tehnoloģijām, piemēram, čehu kristālu (Bohēmijas kristāls), līdz tehnoloģiski sarežģītākiem produktiem.. Pētījumā nesen tika lēsts, ka tiešā un netiešā nodarbinātība nelauksaimniecisko ĢIN produktu nozarē Eiropā nodrošina līdz pat 4,08 miljoniem darbavietu.¹⁴ Šīs darbavietas ir galvenokārt MVU, kas atrodas nabadzīgākajos reģionos.¹⁵ Divās trešdaļās no nelauksaimniecisko ĢIN produktu izcelsmes reģioniem nabadzība vai bezdarbs pārsniedz 20 % līmeni.

ĢIN aizsargāto nelauksaimniecisko produktu reputācijas un/vai kvalitātes garantēšana visā Eiropas Savienībā varētu palīdzēt ražotājiem piekļūt valsts iestāžu nodrošinātajam finansējumam preces noieta veicināšanai un ieguldījumu atbalstam un veicinātu labāku piekļuvi gadatirgiem. Iespēja pievienoties saskaņotai ES mēroga ĢIN shēmai varētu arī uzlabot aizsargātā nosaukuma kolektīvo organizāciju un pārvaldību ražotāju asociāciju spēkiem.

Labi pazīstamas ĢIN varētu palielināt izcelsmes vietas vai reģiona popularitāti un radīt daudzkrāšņotus ietekmi, piemēram, veicināt tūrisma,¹⁶ gadatirgus un kultūras pasākumus, un šādi radīt plašākas darba iespējas.¹⁷

Nodarbinātību, ko rada konkrēts produkts, kuram ir ĢIN, parasti nevar pārcelt uz citu vietu, jo produktam ir iekšēja saikne ar teritoriju. No šā viedokļa konkrētu reģionu labklājības uzlabošana, piešķirot ĢIN aizsardzību nelauksaimnieciskiem produktiem, varētu palīdzēt saglabāt darbavietas un materiālo labklājību dažos ekonomiski nestabilos apgabalos.

Jautājumi

2. Vai uzskatāt, ka stiprākas un saskaņotas ES ĢIN aizsardzības nodrošināšana nelauksaimnieciskiem produktiem varētu radīt pozitīvu ekonomisko ietekmi iekšējā tirgū ES līmenī, kā tas izklāstīts iepriekš?
3. Vai saskatāt negatīvu ietekmi, ko šāda aizsardzība varētu radīt ES ekonomikai?

2.2. Ieguvumi patērētājiem

ĢIN ļauj tiem patērētājiem, kuri pievērš uzmanību produktu ģeogrāfiskajai izcelsmei, jutīgi izturas pret kultūru un tradīcijām, kas tajos iemiesotas, un kuriem rūp preču īpašības vai kvalitāte, pieņemt apzinātu, drošu lēmumu, pamatojoties uz uzticamu informāciju.¹⁸ ĢIN

¹³Turklāt ĢIN statuss ir svarīgs, lai ražotāji varētu sākt piegādes lieliem mazumtirgotājiem un atrast jaunus klientus ārpus apgabaliem, kuros patērētāji produktus jau ilgi pazīst un ir iemīļojuši. Turklāt, tā kā patērētāji ārvalstu tirgos uzskata ĢIN par papildu garantiju produkta kvalitātei, ko pārbaudījušas ārējas iestādes, ĢIN nosaukums palīdz ražotājiem piekļūt jauniem eksporta tirgiem.

¹⁴Pētījums, 133. lpp.

¹⁵Avots — Eiropas statistika par nabadzību un bezdarbu *NUTS 2* reģionā. Piemēram, tas attiecas uz Binčes mežģīnēm (Beļģijā) vai Olhao Marinha melnajiem māliem (Portugālē).

¹⁶Piemēram, Eiropas Keramikas maršrutu (ko Eiropas Padome kopš 2012. gada maija sertificējusi kā “kultūras maršrutu”), kas veidots ar mērķi uzlabot pievilcību keramikas darināšanas teritorijām kā ilgtspējīgam tūrisma galamērķim.

¹⁷Skatīt *Geographical Indications, An introduction* (Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes. Ievads), *WIPO*: http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/geographical/952/wipo_pub_952.pdf.

¹⁸Saskaņā ar *Eurobarometer 298*. aptauju 2008. gadā 26 % patērētāju norādīja, ka viņiem interesē nepārtikas preču izcelsmes valsts (ne pašas ĢIN), kas tika minēta kā 4. svarīgākais faktors pēc cenas, nekaitīguma un zīmola.

mērķis ir nodrošināt patērētājiem pārlicību, ka produktam piemīt noteikta kvalitāte, īpašība un/vai reputācija tā konkrētās izcelsmes vietas dēļ, ja viņi to uzskata par vērtību.

Oficiālajām pārbaudēm vai pārraudzības mehānismiem, kas nodrošina aizsargātas ĢIN produktu atbilstību produktu specifikācijai, ir ļoti svarīga nozīme tajās ES ĢIN sistēmās, kuras pašreiz ir spēkā lauksaimniecībā. ĢIN aizsardzība ir rīks ĢIN nosaukumu negodīgas izmantošanas novēršanai tirgū. Tās mērķis nav ierobežot patērētājiem pieejamo produktu izvēli, bet gan rezervēt konkrētu nosaukumu attiecināšanai uz precēm, kuras atbilst produkta specifikācijai un kurām ir nepārprotama ģeogrāfiska saikne. Tā neliedz citiem ražotājiem laist tirgū tāda paša veida preces ar citu nosaukumu. Būtībā ĢIN ir paredzētas patērētāju aizsardzībai pret tādu preču iegādi, kam nav gaidīto pazīmju un īpašību, par kurām viņi varētu būt gatavi maksāt vairāk.¹⁹

Jautājumi

4. Vai uzskatāt, ka saskaņotas ES ĢIN aizsardzības nodrošināšana nelauksaimnieciskiem produktiem varētu sniegt ieguvumu patērētājiem?
5. Vai saskaņotā iespējami negatīvas sekas patērētājiem?

2.3. Atbalsts ES starptautiskajai darbībai, lai stiprinātu ĢIN sniegto aizsardzību

Vienotas ES aizsardzības izveide nelauksaimniecisko produktu ĢIN var pozitīvi ietekmēt sarunas par tirdzniecības nolīgumiem ar trešām valstīm, kas vēlas nodrošināt labāku aizsardzību savām nelauksaimniecisko produktu ĢIN Eiropas Savienībā. Saskaņotas un viendabīgas ES ĢIN aizsardzības sistēmas trūkums attiecībā uz nelauksaimnieciskiem produktiem ietekmē ES spēju risināt šo jautājumu divpusējās sarunās un panākt ES lauksaimniecības produktu ĢIN lielāku aizsardzību šajās valstīs. Trešo valstu nelauksaimniecisko ĢIN aizsardzība ES tirgū aizvien vairāk ir kļuvusi par nozīmīgu faktoru vairākās divpusējās sarunās ar ES tirdzniecības partneriem. Tiem bieži vien ir ļoti bagātas tradīcijas attiecībā uz plaši pazīstamiem rokdarbiem un nelauksaimnieciskiem produktiem; piemēram, Indija aizsargā konkrētas nelauksaimnieciskās ĢIN, kas attiecas uz sari, apgleznotu zīdu un šallēm.

Vienota Eiropas sistēma nelauksaimniecisko ĢIN aizsardzībai varētu nākt par labu arī daudzpusējā līmenī PTO kontekstā risinātām ES sarunām ĢIN aizsardzības līmeņa uzlabošanai. PTO Dohas Attīstības programmas sarunās ES ir rīkojusies, lai uz visiem produktiem attiecinātu augsto aizsardzības līmeni, kas šobrīd ir piešķirts tikai vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem.

Jautājums

6. Vai uzskatāt, ka saskaņota ES mēroga ĢIN aizsardzība nelauksaimnieciskiem produktiem ES tirdzniecības attiecībās ar trešām valstīm būtu potenciāli izdevīga vai neizdevīga? Kādās jomās jūs to redzat?

¹⁹Ražotājiem ir jāiegulda līdzekļus augstas kvalitātes produktu ražošanā tikai tad, ja produktu kvalitāte tiek darīta zināma patērētājiem. Ja uzņēmums izlemj ražot augstas kvalitātes produktus, šis lēmums rada atdevi nākotnē, ražotājam veicot ilgtermiņa ieguldījumus labas reputācijas radīšanā. Tāpēc uzņēmumam ir motivācija ieguldīt savas reputācijas veidošanā un šādi saņemt augstāku cenu tikai tādā gadījumā, ja patērētāji apzinās kvalitāti. Patērētājs savukārt gūst plašu augstas kvalitātes un drošu produktu klāstu.

2.4. Eiropas tradīciju, zinātnības, kultūras izpausmju daudzveidības²⁰ un kultūras mantojuma saglabāšana un turēšana cieņā

Labākais veids, kā nodrošināt konkurētspēju tipiskiem neluksaimnieciskiem produktiem, kas var pretendēt uz ĢIN, ir uzsvērt to autentiskumu, atšķirīgo kvalitāti un citas īpatnības, ko novērtē patērētāji. Šie produkti ir pakļauti pastāvīgam spiedienam, ko rada produkti, kuri uzurpē to reputāciju, bieži vien ir zemākas kvalitātes un tiek pārdoti par zemāku cenu. Produkti, kas var pretendēt uz ĢIN, var veiksmīgi konkurēt godīgas konkurences apstākļos; tomēr, ja atdarinājumi, izmantojot ģeogrāfisko nosaukumu, kas saistās ar oriģinālā produkta reputāciju, gūst labumu no šā produkta reputācijas, autentiskuma un gaidāmās kvalitātes, tad sākotnējo produktu ražošana var galu galā tikt pārtraukta un tie var izzust, piemēram, Lietuvas linu audumu ražošana. ĢIN produkti saglabā dzīvu tradicionālo un vērtīgo zinātību, un tā tiek nodota no paaudzes paaudzē. To ražošanas paņēmieni un ar to saistītās papildu darbības nodrošina vietējai sabiedrībai pašidentifikācijas punktu, kas veidojies ilgu gadu laikā. ĢIN produkti spēcina sadarbības tīklus ražotāju starpā, kā arī starp ražotājiem un citām ieinteresētām vietējām struktūrām, piemēram, sabiedriskajām iestādēm un tūrisma organizācijām. Tāpēc tie palīdz radīt sociālo kapitālu reģionā. Visbeidzot, ja ĢIN produkti pienācīgas aizsardzības trūkuma dēļ izzudīs, var ciest nozīmīgs Eiropas vēsturiskā, kultūras un sociālā mantojuma elements.

Jautājumi

7. Vai uzskatāt, ka neluksaimniecisko produktu ĢIN saskaņota aizsardzība ES līmenī ļautu saglabāt tradicionālās kultūras un mākslas mantojumu, kas izpaužas attiecīgajos produktos? Lūdzu, paskaidrojiet savu atbildi!
8. Vai šāda aizsardzība palīdzētu vairot sociālo kapitālu ražošanas apgabalos?

3. Jautājumi un problēmas, kas jārisina, lai neluksaimnieciskie produkti varētu potenciāli pretendēt uz ĢIN aizsardzību

Jo stiprāka ir kādas ĢIN reputācija un jo vairāk tā tiek atzīta, jo lielāka iespēja, ka konkurenti to izmantos savā labā un šo nosaukumu negodīgi lietos precēm, kuru izcelsmes vieta nav konkrētais ģeogrāfiskais apgabals un/vai kuras neatbilst attiecīgajai produktu specifikācijai vai kvalitātes īpašībām, uz ko norāda nosaukums. ĢIN negodīga lietošana atņem likumīgajiem tirgotājiem ienākumus un tirgus daļu, kā arī potenciāli kaitē to reputācijai un rada papildu izmaksas par juridisko palīdzību.

Saskaņā ar pētījumu 57,4 % gadījumos no analizētajiem produktiem (94) tika atklātas ievērojamas problēmas un zaudējumi, ko radīja neatbilstošs attiecīgo ĢIN lietojums.²¹ Tostarp bija šādi gadījumi:

- produktu atdarinājumi no tās pašas valsts,²² citām ES valstīm²³ vai trešām valstīm, jo īpaši Āzijā;²⁴

²⁰ Eiropas Savienība kopš 2006. gada ir pievienojusies UNESCO Konvencijai par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu, un saskaņā ar Līguma par ES darbību 167. pantu Savienība, rīkojoties saskaņā ar citiem līgumu noteikumiem, ņem vērā kultūras aspektus, jo īpaši, lai respektētu un veicinātu kultūru daudzveidību.

²¹ Pētījums, 97. lpp.

²² Obusonas paklāji [*tapisserie d'Aubusson*], Mustjēras fajanss [*faience de Moustiers*] (māla izstrādājumi), Burgoņas akmens plāksnes [*Pierre de Bourgogne*] utt.

- atsaukšanās uz aizsargāto nosaukumu, attiecinot to uz nesaistītiem produktiem, piemēram, formulējums “beļģu akmens”, kas attiecināts uz *Pierre bleue de Belgique* viltojumu, Turcijas marmors, kas laists tirgū ar nosaukumu *Botticino Royal* un “jaunais Botičino” (*The New Botticino*);²⁵ vai
- atsaukšanās uz aizsargāto nosaukumu, attiecinot to uz produktiem, kas nav tā paša veida produkti, piemēram, Ķīnas granīts, Indijas šīferis un plienakmens no citām valstīm, kurās izmanto nosaukumu “dabiskais akmens no Kastīlijas un Leonas”.²⁶

Prasības celšana pret pārkāpējiem var uzņēmumam radīt ievērojamus finansiālus izdevumus. Piemēram, aplēstie *Český granát* (Čehijas Republika) izdevumi par lietas izskatīšanu administratīvajās iestādēs ir CZK 200 000 (aptuveni EUR 7770) gadā, un Zolingenai tie ir aptuveni EUR 50 000 gadā.²⁷ Atkarībā no situācijas izmaksas par efektīvas aizsardzības nodrošināšanu var būt ievērojami augstākas.

Pētījums rāda, ka ražotāji izmanto dažādas stratēģijas, lai aizsargātu sevi no pārkāpumiem, piemēram, raksta protesta vēstules (piemēram, Herisas tvīds [*Harris Tweed*], Švarcvaldes pulksteņi ar dzeguzi [*Schwarzwälder Kuckucksuhr*]), veic viltojumu apkarošanas kampaņas (piemēram, Šveices pulksteņi [*Swiss Watches*]), reģistrē preču zīmes (piemēram, *Ceramica Artistica e tradizionale di Vietri sul Mare*) vai ceļ prasību tiesā (piemēram, *Deruta ceramics*, Murāno).

Pētījumā ir secināts, ka šo darbību rezultāts tomēr bieži ir neskaidrs tāpēc, ka nav vienotas ES juridiskās sistēmas nelauksaimniecisko ĢIN aizsardzībai, un tā rezultātā rodas dažādas sistēmas ar dažādas pakāpes aizsardzību un tās īstenošanas veidu, un trūkst skaidras vienotas sistēmas.

Jautājumi

9. Vai uzskatāt, ka saskaņota ES mēroga ĢIN aizsardzība nelauksaimnieciskiem produktiem varētu palīdzēt ražotājiem aizstāvēt sevi pret atdarinājumiem un pārkāpumiem? Lūdzu, paskaidrojiet savu atbildi!
10. Kā konkurējoši ražotāji varētu sevi aizsargāt pret to, ka ĢIN varētu tikt apiets?

4. Alternatīvas saskaņotai aizsardzībai ES mērogā

Pētījumā tika noskaidrots, ka spēkā esošie dalībvalstu instrumenti rada zināmu aizsardzības līmeni, ja tos izmanto ĢIN aizsardzības nodrošināšanai nelauksaimnieciskiem produktiem ES mērogā.

Likumi pret negodīgu konkurenci²⁸ un patērētāju maldināšanu, kas ir spēkā visās dalībvalstīs, nodrošina aizsardzību pret negodīgu komercpraksi, tostarp maldinošu informāciju par

²³Piemēram, Itālijā izgatavotas Burgoņas akmens plātņu imitācijas, Rumānijā izgatavotas Murāno stikla imitācijas.

²⁴Piemēram, Binšes mežģīnes [*dentelles de Binche*], Kararas marmors, Murāno stikls, Horezu keramika [*Horezu ceramics*], dabiskais akmens no Kastīlijas un Leonas.

²⁵Botičino [*Botticino*] ir pilsēta Brešas provincē Itālijā.

²⁶Pētījums, 99. lpp.

²⁷Turpat, 109. lpp.

²⁸Negodīgu konkurenci var definēt kā “jebkuru konkurences darbību, kas ir pretrunā godīgai uzņēmējdarbības praksei un rūpnieciskai komercjautājumu risināšanai”.

produkta galvenajām pazīmēm, piemēram, ģeogrāfisko izcelsmi.²⁹ Tomēr praksē šie likumi tikai ierobežotā mērā spēj nodrošināt aizsardzību pret nelauksaimniecisko nosaukumu neatbilstīgu izmantošanu.

Turklāt šie likumi dažādās dalībvalstīs vēl aizvien būtiski atšķiras. Piemēram, par šo likumu izpildi ir atbildīgas dažādas valsts, reģionālās vai vietējās struktūras³⁰ (piemēram, Spānijā) vai arī privātas patērētāju apvienības (piemēram, Vācijā), un tas nozīmē, ka pastāv atšķirīgas izmaksas, procedūras un oficiālās prasības. Saskaņā ar pētījumu³¹ tajās valstīs, kurās izpildi nodrošina ar šādu struktūru starpniecību, netika konstatēti piemēri, kas liecinātu par rīcību nelauksaimniecisko ĢIN aizsardzībai.

Turklāt no pētījuma izriet, ka ražotāji bieži vien nerosina civillietu pret negodīgu praksi, jo tas var radīt ievērojamas izmaksas un bieži vien ir grūti iegūt pierādījumus.³²

Aizsardzībai, ko sniedz preču zīmes, arī ir robežas. Tā dod preču zīmes īpašniekam tiesības nepieļaut, ka preču zīmi izmanto jebkurš cits. Izraudzītajai preču zīmei (nosaukumam, logotipam utt.) nav jābūt nekādai saiknei ar produktiem vai to izcelsmi. Savukārt aizsargātas ĢIN mērķis ir nodrošināt patērētājiem garantiju, ka preces ir ražotas konkrētā vietā un tāpēc tām ir sevišķas īpašības. Tāpēc preču zīme parasti nevar sniegt tādu pašu informāciju un garantijas kā ĢIN.

Dažos gadījumos ĢIN var būt zināma aizsardzība saskaņā ar likumiem par preču zīmēm, konkrētāk, saistībā ar kolektīvām preču zīmēm vai sertifikācijas zīmēm. Kolektīvās preču zīmes ir ražotāju grupas (piemēram, apvienības) kopīpašums, un tās var izmantot vairāk nekā viena persona, ja vien lietotājs ir grupas loceklis un ievēro tās noteikumus. Sertifikācijas zīme pieder sertificētajai juridiskajai personai, kas pārbauda to, lai zīme tiktu izmantota saskaņā ar sertifikācijas standartiem. Sertificētais kontrolē zīmes lietošanu, un tam ir ekskluzīvas tiesības nepieļaut neatļautu zīmes lietošanu. Sertificētais pašu zīmi parasti nevar izmantot, un to var lietot jebkurš, kas atbilst sertifikācijas standartiem. Šāda veida aizsardzībai ir dažas pazīmes, kas raksturīgas ĢIN aizsardzībai. Tomēr vispārīgajos tiesību aktos par preču zīmēm nav paredzēti kādi iepriekš definēti standarti, jo īpaši saistība ar konkrētu ģeogrāfisku apgabalu, un turētājam ir dota pilnīga brīvība definēt pašam savus lietošanas noteikumus. Tātad kolektīvajām preču zīmēm un sertifikācijas zīmēm nav ĢIN shēmai raksturīgo pamatgarantiju pazīmju.³³ Pašreizējā ES preču zīmju sistēma neietver sertifikācijas zīmes, bet ļauj ĢIN preču ražotājiem reģistrēt savu nosaukumu kā Kopienas kolektīvo preču zīmi.

²⁹Direktīvā 2005/29/EK ir definēta negodīga komercprakse, kas ir aizliegta Eiropas Savienībā un pārējās trīs EEZ valstīs. Šīs direktīvas 6. pantā ir uzsvērts, ka komercprakse jāuzskata par maldinošu, ja, to īstenojot, tiek sniegta nepareiza informācija, kas maldina vai var maldināt vidusmēra patērētāju, jo īpaši par produkta galvenajām īpašībām, tādām kā ģeogrāfiskā vai komerciālā izcelsme. Direktīvas 11. pantā ir noteikta īpaša tiesiskā aizsardzība, jo dalībvalstīm un citām EEZ valstīm jānodrošina, lai šādas prakses apkarošanai būtu pieejami pienācīgi un efektīvi līdzekļi. Šiem līdzekļiem jāiekļauj noteikumi, kas ļauj personām vai uzņēmumiem, kuriem ir likumīgas intereses, (patērētājiem un konkurentiem) celt prasību tiesā pret šādu negodīgu praksi un/vai iesniegt sūdzību administratīvā iestādē.

³⁰Bulgārijā, Igaunijā, Itālijā, Grieķijā, Kiprā, Latvijā, Luksemburgā, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Slovēnijā, Somijā un Vācijā administratīvajām iestādēm ir pienākums izmeklēt tām iesniegtās sūdzības. Lielākā kompetento iestāžu daļa var noraidīt sūdzības, pamatojoties uz dažādiem apsvērumiem, piemēram, Beļģijā vienkāršošanas nolūkā tiek noraidīti 40 % no visām sūdzībām un tiek izskatītas tikai tās, kuras ir saistītas ar ievērojamiem finanšu zaudējumiem.

³¹Pētījums, 35. lpp.

³²Pētījums, 34., 35. lpp.

³³Skatīt Daniele Giovannucci, Tim Josling, William Kerr, Bernard O'Connor, May T. Yeung "Guide to geographical indicators linking products and their origins" (Rokasgrāmata par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm, kas produktus saista ar to izcelsmi) (Starptautiskais Tirdzniecības centrs).

Lielākajā daļā gadījumu reģionālā un valsts līmeņa normatīvajos aktos par konkrētām amatniecības nozarēm ir runa tikai par kolektīvām stratēģijām atsevišķu vietējo amatniecības nozaru veicināšanai vai aizsardzībai. Īpašos likumos par produktiem faktiski ir noteiktas produktu specififikācijas (piemēram, Zolingenas nažiem, Herisas tvīdam, Madeiras izšuvumiem [*Bordado da Madeira*]). Spēkā esošie reģionālie un valsts tiesību akti par nozares mēroga aizsardzību nav saskaņoti, un tajos ir ievērojamas atšķirības attiecībā uz svarīgākajiem aspektiem, piemēram, ĢIN definīciju, aizsardzības jomu, reģistrācijas procedūrām, maksu, kontroles veikšanu un izpildi. Turklāt aizsardzība ar valsts likumu palīdzību var nodrošināt ĢIN ievērošanu tikai attiecīgajā dalībvalstī. Tā nenodrošina aizsardzību visā ES un negarantē līdzvērtīgus konkurences apstākļus vienotajā tirgū.

Jautājums

11. Ko domājat par pašreizējām alternatīvām nelauksaimniecisko produktu ĢIN saskaņotai aizsardzībai?

II. — Iespējas ĢIN aizsardzībai ES līmenī

Reakcija uz iepriekš izklāstītajām problēmām ES līmenī varētu izpausties dažādos veidos. Labākai ĢIN aizsardzībai vajadzētu būt saderīgai ar spēkā esošo Eiropas un starptautisko tiesisko regulējumu, un tajā vajadzētu ievērot gan ekonomiskās, gan ieinteresēto personu vajadzības. Pašreizējā ĢIN sistēma lauksaimniecības produktu jomā labi der salīdzināšanai. Šajā dokumenta daļā Komisija vēlas gūt ieinteresēto personu viedokli par vairākiem parametriem, kuriem piešķir svarīgu nozīmi iespējamās ES iniciatīvas plānošanai par ĢIN aizsardzību nelauksaimnieciskiem produktiem.

1. Aizsardzības mērķi un kritēriji

Iespējamie mērķi jebkādiem jauniem pasākumiem sniedzas no *TRIPS* noteikto obligāto prasību izpildes ĢIN sniegtās aizsardzības jomā līdz papildu kritēriju izstrādei, piemēram, tādu, kas iekļauti ES tiesību aktos par lauksaimniecības ĢIN.

1.1. Kādām jābūt zīmēm — nosaukumi un simboli

Zīme, ko visbiežāk izmanto, lai atsauktos uz produktu, kas var pretendēt uz ĢIN aizsardzību, ir tā nosaukums. Tas ļoti bieži satur ģeogrāfiskā apgabala nosaukumu (konkrētu vietu, reģionu vai valsti, piemēram, Herenda³⁴), kas var asociēties ar pašu preču nosaukumu, piemēram, “skotu tartans”³⁵ vai “Obusonas paklāji”³⁶.

³⁴Pazīstams nosaukums, ko lieto porcelāna galda piederumu un dekoratīvo priekšmetu apzīmēšanai, kuri nosaukti par godu Herendas pilsētai Ungārijā.

³⁵“Tartans” ir tradicionāls skotu auduma zīmējums ar dažādas krāsas un platuma strīpām, kas krustojas, veidojot kvadrātus, skatīt <http://www.merriam-webster.com/dictionary/tartan>. Skotu tartana biedrība (kas dibināta 1963. gadā) uztur visu zināmo tartanu reģistru, un to skaits ir aptuveni 1300.

³⁶Obusonas paklāji ir grīdsegas, ko ar rokām auž Obusonas [*Aubusson*] un Feletinas [*Felletin*] ciematos Krēzas [*Creuse*] departamentā Francijas centrālajā daļā.

Bet ĢIN apzīmējums var būt arī neģeogrāfisks nosaukums, ja vien tas rada viennozīmīgas asociācijas ar izcelsmes vietu. ĢIN definīcijas paplašināšana, attiecinot to uz šādiem nosaukumiem, ļautu aptvert lielāku produktu skaitu. Šis risinājums ir apstiprināts arī ES sistēmā attiecībā uz lauksaimniecības produktu ĢIN, saskaņā ar kuru, piemēram, feta siers³⁷ un Spānijas dzirkstošais vīns *Cava*³⁸ ir aizsargāti tāpat kā ĢIN.

Vēl viena iespēja, kas ļautu aptvert vēl plašāku diapazonu, būtu tādu neverbālu zīmju vai simbolu ĢIN aizsardzība, kuri rada viennozīmīgas asociācijas ar konkrētu reģionu, īpašu vietu vai valsti, piemēram, ģeogrāfiskā apgabala kontūras.³⁹

Jautājumi

12. Ja ES līmenī tiktu izveidota jauna sistēma, vai tai vajadzētu aizsargāt ĢIN, kas attiecas uz neģeogrāfiskiem nosaukumiem, kuri rada viennozīmīgas asociācijas ar konkrētu vietu?
13. Ja atbilde ir pozitīva, kā šī sistēma varētu nodrošināt to, ka šāda aizsardzība neietekmē citu ražotāju tiesības?
14. Vai šāda pati aizsardzība būtu attiecināma uz simboliem, piemēram, ģeogrāfiskā apgabala kontūrām? Ja atbilde ir pozitīva, tad ar kādiem nosacījumiem?

1.2. Uz kādām norādēm ĢIN aizsardzību nevajadzētu attiecināt?

TRIPS līgums nosaka vairākus iespējamus izņēmumus pienākumam nodrošināt ĢIN aizsardzību. Tie ietver vispārējus nosaukumus,⁴⁰ gadījumus, kas rada konfliktu ar iepriekš izveidotu preču zīmi,⁴¹ un zināmā mērā tādos gadījumus, kas skar homonīmiskas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes.⁴² Nosaukumu uzskata par vispārēju, ja ar to parasti apzīmē produkta vai pakalpojuma veidu (nevis kādu īpašu preces vai pakalpojuma piemēru) tās valsts attiecīgajā teritorijā, kurā aizsardzība tiek pieprasīta. Piemēram, nosaukums “odekolons” [*eau de cologne*] tagad apzīmē konkrētu smaržūdens veidu neatkarīgi no tā, vai tas ir ražots Ķelnes reģionā Vācijā vai citur. Homonīmas ĢIN ir tādas norādes, ko raksta vai izrunā vienādi, bet kas apzīmē dažādas izcelsmes produktus, parasti no dažādām valstīm. Principā nav pamata,

³⁷ Grieķijā nav “Feta” reģiona, bet norādei “feta” pastāvīgas un konsekventas lietošanas rezultātā ir izveidojusies stipra saikne ar ģeogrāfisko apgabalu, kurā attiecīgo produktu ražo.

³⁸ Dzirkstošo vīnu *Cava* ražo Katalonijā, Kastīlijā un Leonā, Aragonā, Navarrā, Larjohā, Ekstremadurā un Valensijā.

³⁹ Tipisks piemērs būtu Floridas štata (ASV) kontūras kartē attiecībā uz apelsīniem.

⁴⁰ *TRIPS* līguma 24. panta 6. punkts: “Šī sadaļa neuzliek par pienākumu dalībvalstij piemērot šīs sadaļas nosacījumus attiecībā uz jebkuras citas dalībvalsts ģeogrāfiskās izcelsmes norādi precēm vai pakalpojumiem, kuriem attiecīgā norāde ir identiska ar terminu, kas šīs dalībvalstis teritorijā sarunvalodā parasti tiek lietots kā vispārpieņemts apzīmējums šāda veida precēm vai pakalpojumiem. (...)”.

⁴¹ *TRIPS* līguma 24. panta 5. punktā ir noteikts, ka “ja preču zīme ir tikusi labticīgi piemērota vai reģistrēta vai ja labticīgi ir iegūtas tiesības uz preču zīmi, pirms ģeogrāfiskās izcelsmes norāde ir aizsargāta tās izcelsmes valstī, tad pasākumi, kas pieņemti, lai īstenotu *TRIPS* noteikumus, kas saistīti ar ĢIN, nekavē tiesības uz preču zīmes reģistrāciju vai tās derīgumu, vai tiesībām lietot šo preču zīmi, pamatojoties uz to, ka šāda preču zīme ir identiska vai līdzīga ģeogrāfiskās izcelsmes norādei.”

⁴² *TRIPS* līguma 23. panta 3. punktā ir noteikts šādi: “Homonīmu ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu gadījumā attiecībā uz vīniem aizsardzība tiek sniegta katrai norādei atbilstoši 22. panta 4. punkta nosacījumiem. Katra dalībvalsts nosaka praktiskos nosacījumus, saskaņā ar kuriem konkrētās homonīmās norādes tiek atšķirtas viena no otras, ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt objektīvu attieksmi pret attiecīgajiem ražotājiem un novērst patērētāju maldināšanu.”

TRIPS līguma 22. panta 4. punktā ir konstatēts, ka “aizsardzība saskaņā ar 1., 2 un 3. punktu tiek piemērota pret ģeogrāfiskās izcelsmes norādi, kas, lai arī ir burtiski patiesa attiecībā uz preču izcelsmes teritoriju, reģionu vai vietu, sabiedrībai rada nepareizu iespaidu, ka to izcelsme ir citā teritorijā”.

kas neļautu tām pastāvēt līdztekus. Tomēr, lai nepieļautu patērētāju maldināšanu, šādai līdzāspastāvēšanai var tikt izvirzīti nosacījumi.

Šie izņēmumi ir atspoguļoti ES regulās par lauksaimniecības produktu ĢIN.⁴³ Regulās tie ir papildināti ar citiem izņēmuma gadījumiem, kas liedz reģistrāciju, ja nosaukumi konfliktē ar augu vai dzīvnieku sugas nosaukumu⁴⁴ un var maldināt patērētāju par produkta patieso izcelsmi. Kaut arī šie īpašie gadījumi parasti neattiecas uz nelauksaimnieciskiem produktiem, būtu jānosaka, vai nelauksaimniecisko produktu specifika būtu pietiekams pamats, lai piemērotu citus izņēmumus papildus tiem, kas *TRIPS* līgumā jau ir norādīti.

Jautājums

15. Vai saskatāt vajadzību pievienot citus izņēmumus ĢIN aizsardzības liegšanai papildus tiem, kas jau noteikti *TRIPS* līgumā? Lūdzu, paskaidrojiet savu atbildi!

2. Kam būtu jāpiemēro ĢIN aizsardzība — horizontāla vai uz nozaru principu pamatota pieeja?

Ja pieeja pamatotos uz nozaru principu, būtu jānosaka īpaši noteikumi atkarībā no produktu kategorijas, piemēram, tādiem produktiem, kuros īpaša nozīme ir izejvielām (piemēram, akmenim). Šāda struktūra Eiropas līmenī pašlaik ir pieņemta lauksaimniecības jomā (kur ir atsevišķi ĢIN noteikumi vīnam, stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, aromatizētajiem vīniem un lauksaimniecības produktiem un pārtikas precēm), bet šim dalījumam galvenokārt tomēr varētu būt vēsturisks pamatojums. Alternatīva iespēja būtu izmantot integrētu pieeju, kur sistēmas galvenie elementi tiktu noteikti vispārīgā veidā, ļaujot tos attiecināt uz jebkuru produktu kategoriju.

Jautājumi

16. Vai saskatāt vajadzību nošķirt dažādas aizsardzības shēmas atkarībā no attiecīgo nelauksaimniecisko produktu kategorijas (uz nozaru principa pamatota pieeja)? Ja atbilde ir pozitīva, lūdzu, paskaidrojiet to!
17. Vai uzskatāt, ka dažiem produktiem vajadzētu liegt ĢIN aizsardzību ES mērogā? Ja atbilde ir pozitīva, lūdzu, norādiet šos produktus!

3. Saikne starp produktu un teritoriju

3.1. Cik ciešai vajadzētu būt saiknei ar teritoriju?

ĢIN uzdevums ir noteikt produktu kā tādu, kura izcelsme ir konkrētā teritorijā, reģionā vai apvidū, ja konkrētā kvalitāte, reputācija vai cita precei raksturīga īpašība ir saistīta ar tās ģeogrāfisko izcelsmi. Tirdzniecībā ĢIN izmanto, lai noteiktu saistību starp produkta kvalitāti, reputāciju vai citām raksturīgām īpašībām un izcelsmes vietu. Starp produkta kvalitāti,

⁴³Piemēram, Regulas (ES) Nr. 1151/2012 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu kvalitātes shēmām 6. panta 1., 4. un 3. punkts.

⁴⁴Regulas (ES) Nr. 1151/2012 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu kvalitātes shēmām 6. panta 2. punkts.

reputāciju vai citām raksturīgām īpašībām un tā attiecīgo ģeogrāfisko izcelsmi ir vajadzīga īpaša “cēloņsakarība”, jo attiecīgās īpašības ir atkarīgas no dabas apstākļiem (konkrētajām ģeoloģiskajām, hidroloģiskajām, augsnes un klimata īpašībām) ražošanas vietā un/vai veidiem, kā sabiedrība ar šiem produktiem strādā (t. i., attiecīgajā apgabalā radīto zinātību / īpašajām prasmēm, kuras gadu gaitā izstrādājuši vietējie speciālisti).

Šī dabiskā saikne var izpausties vairākos veidos. Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 21. novembra Regulā (ES) Nr. 1151/2012 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu kvalitātes shēmām,⁴⁵ piemēram, ir noteikti divu veida ĢIN apzīmējumi lauksaimniecības produktiem un pārtikas precēm: “aizsargātas ģeogrāfiskās izcelsmes norādes” (AĢIN) un “aizsargāti cilmes vietas nosaukumi” (ACVN). Atšķirību nosaka tas, cik cieša ir saikne ar ģeogrāfisko apgabalu. AĢIN gadījumā vienam no ražošanas, apstrādes vai sagatavošanas posmiem jānotiek konkrētajā ģeogrāfiskajā apgabalā, turpretim izejvielas var iegūt citā teritorijā. ACVN gadījumā konkrētajā ģeogrāfiskajā apgabalā jānotiek visam ražošanas procesam un arī izejvielām jābūt no tā paša apgabala. Vēl ciešāka ir dabiskā saikne, kura pamatojas uz stingri noteikto *terroir*⁴⁶ jēdzienu vīnu nozarē, kur abu ĢIN apzīmējumu vajadzībām visām ražošanas stadijām jānotiek attiecīgajā ģeogrāfiskajā apgabalā. ACVN gadījumā vīnogām 100 % apmērā jābūt tikai no konkrētā apgabala; AĢIN gadījumā šis apmērs ir 85 % vai vairāk.

Šī saikne ar ģeogrāfisko apgabalu var attiekties arī uz nelauksaimnieciskiem produktiem. Dažos gadījumos, piemēram, attiecībā uz marmoru un akmeni, šo saikni var pielīdzināt tai, kas raksturīga lauksaimniecības produktiem. Uz to attiecas tie paši mainīgie faktori, kas norādīti iepriekš. Kopumā, jo saikne ir ciešāka, jo ticamāks un autentiskāks ir produkts patērētājam. Tomēr dažas ĢIN var pamatoties vienīgi uz cilvēka, nevis dabiskajiem faktoriem, vai reputāciju. Pētījums liek domāt, ka tikai neliels skaits nelauksaimniecisko produktu, kas pretendē uz ĢIN aizsardzību, varētu atbilst stingrajām “AĢIN prasībām”.⁴⁷

Jautājumi

18. Cik ciešai vajadzētu būt saiknei starp nelauksaimnieciskiem produktiem un to izcelsmes vietu, lai tie varētu pretendēt uz ĢIN aizsardzību kādā jaunā sistēmā?
19. Vai jaunajā sistēmā būtu jāparedz divu veidu saiknes (no kurām vienas ir ciešākas par otrām) starp nelauksaimnieciskiem produktiem un to izcelsmes apgabalu?
20. Vai vajadzētu būt atšķirībām atkarībā no dažādiem produktu veidiem? Lūdzu, paskaidrojiet!

3.2. Kvalitāte un produkta specifikācija

ĢIN galvenokārt paredz kvalitātes saistības pret patērētāju un līdzvērtīgu konkurences apstākļu garantēšanu ražotājiem. Tāpēc sistēmā, kurā tiek piešķirta ĢIN aizsardzība, jānosaka produkta un tā ražošanas procesa īpašās pamatpazīmes. Saskaņā ar ES tiesību aktiem par lauksaimniecības produktu ĢIN, kad ražotāji piesakās reģistrācijai, tiem jāsniedz visa vajadzīgā tehniskā informācija, lai aprakstītu produktu, tā ražošanas metodi un ar produktu

⁴⁵ OV L 343, 14.12.2012., 1. lpp.

⁴⁶*Terroir* ir vīnkopības jēdziens, kas saista vīnam raksturīgās pazīmes ar vides apstākļiem vīnogu audzēšanas vietā.

⁴⁷Pētījums, 298. lpp.

saistīto ģeogrāfisko apgabalu. Produkta specifikācija ir noteicošais faktors, reģistrējoties ĢIN aizsardzībai.

Prasība aprakstīt produkta īpašības nodrošina stabilu produkta kvalitāti, bet neparedz kādu konkrētu kvalitātes līmeni. To var panākt tikai tad, ja tiek prasīts nodrošināt kādu obligāto kvalitātes līmeni. Tomēr ne visiem produktiem var noteikt tādu pamatotu kvalitātes etalonu, kas der salīdzināšanai, un konkrēta kvalitātes līmeņa noteikšanai ir vajadzīgs izvēles elements.

Pievienotā vērtība, ko rada ĢIN, pamatojas uz patērētāju uzticību. ĢIN shēmai jānodrošina patērētājam garantija, ka ĢIN raksturīgās īpašības, attiecīgā kvalitāte vai reputācija neizdīs visā aizsardzības laikā. Šā mērķa sasniegšanai integrētajā ES lauksaimniecības produktu ĢIN sistēmā tika ieviestas daudzas prasības par pārbaudēm pēc reģistrācijas, lai nodrošinātu, ka produkti atbilst to specifikācijai un nosaukums tirgū tiek atbilstīgi lietots. Šīs pārbaudes parasti veic atbildīga valsts iestāde vai izraudzīta un sertificēta privāta struktūra. Tomēr raksturīgās īpašības un kvalitāti nedrīkstētu formulēt pārāk ierobežojoši. Pārmērīgi sīks apraksts varētu palēnināt produktu inovāciju, un, kaut arī tradicionālie produkti nemainās ļoti bieži, tie tomēr attīstās, atspoguļojot pārmaiņas procesos un tehnoloģijās. Galvenā uzmanība būtu jāpievērš kvalitātei, ļaujot mijiedarboties radošumam un tradicionālajai zinātībai. Kā piemēru var minēt to, ka dizainers Karlo Skarpa [*Carlo Scarpa*] divdesmitā gadsimta četrdesmitajos gados cieši sadarbojās ar meistariem stikla pūšanā tādu progresīvo tehnoloģiju jomā, kas tagad ir kļuvušas par *Vetro di Murano* (stikla) tradīcijas daļu.

Jautājumi

21. Vai nelauksaimniecisko produktu jomā būtu jēgpilni runāt par kvalitātes etalonu?
22. Kā šādu etalonu varētu definēt?
23. Vai jūs piekrītat, ka būtu jāpārbauda, vai ĢIN raksturīgās īpašības, kvalitāte un izcelsme saglabājas visā aizsardzības laikā? Lūdzu, paskaidrojiet!
24. Kā būtu definējamas produkta konkrētās raksturīgās īpašības, lai nodrošinātu, ka kvalitāte un ģeogrāfiskā izcelsme atbilst prasītajiem normatīviem, vienlaikus neierobežojot inovāciju?

3.3. Ar produktu saistītā reputācija

Ar ģeogrāfisko izcelsmi saistīto reputāciju varētu izmantot kā kritēriju, kas papildina konkrētu produkta kvalitāti vai tam piemītošu raksturīgu īpašību vai ir tās alternatīva. Tas ļautu attiecināt ĢIN aizsardzību tikai uz tiem produktiem, kas jau ir izpelnījušies patērētāju atzinību. Tomēr šāds risinājums nāktu par sliktu produktiem, kuri ir jauni vai atrodas izstrādē un kuriem parasti nav nekādas reputācijas.

Jautājumi

25. Vai nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzības saņemšanas nolūkā būtu jāprasa “kvalitāte, reputācija un citas raksturīgas īpašības”? Ja visi šie elementi nav vajadzīgi, kuri elementi būtu jāprasa? Lūdzu, paskaidrojiet savu izvēli!
26. Kas būtu jāiekļauj produkta specifikācijā? Vai jānosaka obligātās prasības? (Piemēram, attiecībā uz biežumu, produktu izvēles veidu un personām, kas iesaistītas dažādās ražošanas un izplatīšanas stadijās.)

4. Kā pastiprināt aizsardzību

4.1. Valstu tiesību aktu saskaņošana

Valstu tiesību aktu saskaņošana ĢIN jomā nozīmētu, ka dažās dalībvalstīs, kurās pašlaik nav ĢIN aizsardzības sistēmas, tāda būtu jāveido. Lai ĢIN tiktu efektīvi aizsargātas, konkrētai norādei vajadzētu būt aizsargātai visā iekšējā tirgū, jo pretējā gadījumā varētu rasties patērētāju maldināšanas risks, ko radītu identiskas ĢIN dažādiem produktiem no dažādām dalībvalstīm.

Tāpēc saskaņošanai būtu vajadzīga ĢIN savstarpēja atzīšana un aizsardzība, kas nepieļauj dublēšanu. Lai nepieļautu dublēšanu, dalībvalstīm būtu jāspēj noteikt potenciāli konfliktējošas ĢIN, tostarp svešvalodās. To būtu grūti izdarīt, jo īpaši tāpēc, ka nav procesa iebildumu izteikšanai pārvalstiskā līmenī. Būtu jāizveido arī mehānisms tādu konfliktu risināšanai, ko rada līdzīgas norādes no dažādām dalībvalstīm.

Lai nodrošinātu vienotu pieeju ĢIN aizsardzības ieviešanai un īstenošanai, būtu vajadzīgs relatīvi augsts procedūru saskaņošanas līmenis, tostarp izpildlīmenī. Šī iespēja tika apsvērta, bet atmesta lauksaimniecības politikas jomā, kur ar regulu starpniecību ir spēkā tikai ES līmeņa ĢIN aizsardzība.

4.2. Vienotas ES līmeņa sistēmas radīšana

Tā vietā, lai veiktu ES dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu, varētu izveidot vienotu sistēmu visas ES līmenī. Šādi tiktu izveidota saskaņota sistēma visā iekšējā tirgū un pakalpojumus varētu sniegt efektīvāk ar vienota kontaktpunkta starpniecību, radot aizsardzību, kas piemērojama visā ES.

Ja tāda sistēma tiktu ieviesta, tad atliktu atbildēt uz jautājumu, vai esošajām valsts sistēmām, kas aizsargā ĢIN, vajadzētu pastāvēt līdzās jaunajai ES līmeņa sistēmai. Līdzīgas paralēlas sistēmas jau darbojas, piemēram, preču zīmju jomā, un turpmāk darbosies attiecībā uz patentiem. Tajās piemēro “instrumentu kopumu”, kas ļauj lietotājiem izvēlēties attiecīgo aizsardzības līmeni un apmēru atkarībā no vajadzībām.

Sistēma, kas darbojas tikai ES līmenī, būtu vienkāršāka, bet tā vienlaikus nozīmētu, ka aizsardzība tādiem nosaukumiem, kas ir komerciālā ziņā būtiski tikai vienai dalībvalstij vai kādam dalībvalsts reģionam, tomēr būtu jāattiecinā arī uz visām citām dalībvalstīm.

Ja tiks izmantotas paralēlas sistēmas, būs vajadzīgi dažādi drošības pasākumi netraucētas darbības nodrošināšanai, tostarp obligātais valsts likumu saskaņošanas līmenis to mijiedarbībā ar ES tiesību aktiem.

No potenciālām nesaskaņām varētu izvairīties, ieviešot ekskluzīvu un izsmeļošu ES līmeņa sistēmu, kas līdzīga sistēmai, kura pašlaik darbojas lauksaimniecības nozarē. Tā kā valsts līmenī garantētas ES līmeņa aizsardzības nebūtu, tad būtu jāizveido pārejas noteikumi jau esošajām ĢIN, kas noteiktas valsts līmenī.

Jautājumi

27. Vai ar valsts tiesību aktu saskaņošanu pietiktu efektīvai neluksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzībai visā iekšējā tirgū, vai arī ir vajadzīga vienota ES līmeņa aizsardzības sistēma?
28. Ja atbalstāt vienotas ES sistēmas izveidošanu, vai valsts līmeņa aizsardzības sistēmām (piemēram, pašreizējiem *sui generis* valsts tiesību aktiem) būtu arī turpmāk jādarbojas paralēli? Lūdzu, paskaidrojiet!

5. Reģistrācija

Principā ĢIN varētu tikt aizsargātas, neizvirzot prasību par reģistrāciju. Bez reģistrācijas nav vajadzīgas administratīvās procedūras aizsardzības piešķiršanai. Sistēmas, kas aizsargā ĢIN bez reģistrācijas, ir vienā dalībvalstī (Latvijā) un arī Šveicē, kur likumā ir noteikti īpaši pasākumi un sodi patērētāju aizsardzībai pret neregistrētu ĢIN maldinošu lietošanu.

Reģistrācijas sistēmas neesība nozīmē to, ka nav publiska reģistra, kurā varētu meklēt jau esošo ĢIN nosaukumus un to attiecīgos īpašniekus. Tas var radīt nenoteiktību attiecībā uz aizsardzības esību un apmēru. Tas arī apgrūtina piešķirtās aizsardzības piespiedu izpildi. ES līmeņa reģistrācijas procesu varētu organizēt pēc lauksaimniecības produktu ĢIN sistēmu parauga (šīm norādēm jau ir ES līmeņa reģistrācijas sistēma). Tas strīda gadījumā nodrošinātu lielāku noteiktību, jo īpaši īstenošanas tiesību jomā. Sistēmā, kas paredz reģistrācijas procesu, uzņēmumiem, protams, būtu jāveic ar šo procesu saistīti administratīvi uzdevumi (pieteikuma iesniegšana, iebildumu izteikšana, iespējamie maksājumi utt.). Tas radītu attiecīgas administratīvās izmaksas. Papildu izmaksas radītu arī turpmākā piešķirto ĢIN pārvaldība (piemēram, izpildes pasākumi, tiesvedība).

5.1. Valsts pārvaldes iestāžu funkcijas ES reģistrācijas sistēmā

Ja tiks panākta vienošanās par reģistrācijas sistēmu, radīsies jautājums par reģistrācijas procesa organizēšanu. ĢIN reģistrācijas pieteikumi būs jāanalizē, ņemot vērā attiecīgo vietējo kontekstu (tostarp zināšanas par īpašībām, kas raksturīgas vietējiem izejmateriāliem, vietējām tradīcijām utt.). Šos uzdevumus varētu būt grūti atstāt tikai centrālās ES iestādes ziņā. Tomēr, ja lēmums par to, kā pārbaudīt nosacījumus aizsardzības piešķiršanai, tiktu atstāts tikai vietējo ekspertu ziņā, rastos risks, ka dažādās vietās tiktu izstrādāta atšķirīga prakse. Tas varētu kaitēt sistēmas kopējai saskaņotībai un ticamībai.

Lauksaimniecības produktu gadījumā šo problēmu atrisināja ar divu soļu sistēmu, kurā centrālā iestāde uztic šo analīzes aspektu tām valsts iestādēm, kas atrodas vistuvāk konkrētajai ģeogrāfiskajai videi un cilvēka faktoram. Pieņemot šādu modeli, tiek skaidri nošķirti kopīgie ES mēroga kritēriji, kas jāpārbauda centrālajai iestādei, un vietējā specifika, ko pārbauda drīzāk vietējas struktūras.

5.2. ES reģistra pārvaldīšana

Lauksaimniecības produktu gadījumā ES mēroga ĢIN reģistru pašlaik pārvalda Eiropas Komisija. Šāda veida nelauksaimniecisko produktu ĢIN reģistra pārvaldību varētu īstenot līdzīgā veidā vai arī deleģēt kādai jaunai vai jau esošai ES aģentūrai.

Jautājumi

29. Ja tiktu plānots izstrādāt jaunu sistēmu, vai būtu vajadzīgs reģistrācijas process nelauksaimnieciska produkta ĢIN aizsardzībai?
30. Vai uzskatāt, ka ĢIN reģistrācijas sistēmas potenciālās izmaksas ir lielākas par tādas sistēmas izmaksām, kas darbojas bez reģistrācijas?
31. Vai uzskatāt, ka reģistrācijas procesā vajadzētu būt kādam valsts līmeņa elementam, piemēram, pārbaudei par produkta atbilstību specifikācijām, norādītajam ģeogrāfiskajam apgabalam, kvalitātei, reputācijai utt.?

5.3. Procedūras saturs

5.3.1. Pieteikumu iesniedzēji

Ja tiktu ieviesta ES līmeņa ĢIN reģistrācijas procedūra, vispirms būtu jānosaka tas, kam ir tiesības pieteikties aizsardzībai.

Pašreizējā ES līmeņa ĢIN sistēmā, kas attiecas uz lauksaimniecības produktiem, pieteikumus reģistrēt ĢIN nosaukumu, kas saistīts ar apgabaliem ES vai ārpus tās, parasti var iesniegt ražotāju grupa (vai ārkārtas gadījumos viens atsevišķs ražotājs). Nav iemeslu, kas pamatotu citu pieeju nelauksaimniecisko produktu gadījumā.

Tomēr pētījuma rezultāti liek pievērst uzmanību tam, ka dažās dalībvalstīs ĢIN aizsardzībai var pieteikties tirdzniecības kameras, vietējā sabiedrība, valsts iestādes un patērētāju apvienības.⁴⁸ Atļauja patērētāju apvienībām un valsts iestādēm vērsties pēc ĢIN aizsardzības var nostiprināt produkta specifikācijas kvalitātes aspektu. Tomēr ražotājiem arī turpmāk jābūt tieši iesaistītiem to noteikumu izstrādē, kurus piemēros viņu ražošanas procesam.⁴⁹

Jautājumi

32. Vai jaunas sistēmas radīšanas gadījumā ražotājiem un to apvienībām vajadzētu būt vienīgajiem, kam ļauts pieteikties nelauksaimnieciska produkta ĢIN reģistrācijai, vai arī to būtu jāļauj darīt arī citām struktūrām? Ja atbilde ir pozitīva, tad kurām?
33. Vai būtu jāļauj pieteikties atsevišķiem ražotājiem?

5.3.2. Iebildumi pret kādas ĢIN reģistrēšanu

Sistēmas ticamībai un juridiskajai noteiktībai būtu svarīgi ļaut ieinteresētām personām iebilst pret to, ka marķējums tiek reģistrēts kā ĢIN. Iebildumu izteikšanas procesa pirmais mērķis

⁴⁸ Pētījums, 302. lpp.

⁴⁹ Turpat, 303. lpp.

varētu būt nodrošināt, ka ĢIN marķējums atbilst vajadzīgajiem nosacījumiem (piemēram, nav vispārējs apzīmējums) un piešķiramā aizsardzība neapdraudēs kādas iepriekš esošas tiesības (piemēram, homonīmas ĢIN, preču zīmes). ES tiesību akti lauksaimniecības jomā ļauj pieņemt iebildumus no dalībvalstu vai trešo valstu iestādēm vai jebkuras likumīgi ieinteresētas fiziskās vai juridiskās personas, kura veic uzņēmējdarbību trešā valstī vai arī veic uzņēmējdarbību vai ir pastāvīgais iedzīvotājs dalībvalstī, kas nav valsts, no kuras iesniegts ĢIN pieteikums.⁵⁰

Jautājums

34. Vai jaunas sistēmas izveides gadījumā jūs piekristu, ka tajā jāiekļauj iebildumu procedūra un jādara tā atklāta tām pašām ieinteresētajām personām kā noteikumos par lauksaimniecības produktu ĢIN?

5.3.3. Maksa

Pasaulē preču zīmju un patentu reģistrācija parasti tiek veikta par maksu, un, kā norādīts pētījumā, maksu par ĢIN reģistrāciju iekasē deviņu valstu iestādes⁵¹, līdz ar Horvātijas pievienošanos palielinot šo skaitli līdz desmit valstu iestādēm. Maksa var palīdzēt segt izdevumus par ĢIN reģistrāciju, un tā palīdz reģistrācijas lūgumu skaitu ierobežot līdz nopietniem un stabiliem uzņēmējdarbības projektiem. No otras puses, maksa var demotivēt mazo ražotāju grupas izmantot sistēmu. ĢIN reģistrācija ES līmenī lauksaimniecības nozarē pašlaik ir bezmaksas.⁵²

Jautājumi

35. Vai būtu jāprasa maksa par nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzību ES līmenī ar reģistrāciju?
36. Kāds reģistrācijas maksas apmērs būtu taisnīgs?

6. Aizsardzības tvērums

6.1. Piešķirtās aizsardzības līmenis

Lai panāktu vēlamu rezultātu, piešķirtajai tiesiskajai aizsardzībai jānodrošina pienācīga aizsardzība pret daudzveidīgu rīcību un praksi, kas varētu kaitēt ĢIN turētājam un (produkta) patērētājam. Tomēr šāda aizsardzība nedrīkst būt nepamatots šķērslis konkurencei iekšējā tirgū.

TRIPS līgums paredz divu veidu aizsardzību: vispārēju shēmu, kas nosaka aizsardzības obligātos standartus visiem produktiem (22. pants), un īpašu shēmu, kas nosaka augstāku aizsardzības līmeni un paredzēta tikai vīniem un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem (23. pants).

TRIPS 22. pantā iekļauts PTO dalībvalstu vispārējs pienākums nodrošināt aizsardzību pret maldinošu ĢIN lietošanu un tādu lietošanu, kas ir negodīgas konkurences darbība. ES jau ir

⁵⁰Regulas (ES) Nr. 1151/2012 par lauksaimniecības produktu un pārtikas produktu kvalitātes shēmām 51. panta 1. punkts.

⁵¹Skatīt pētījuma I pielikumu.

⁵² Lauksaimniecības produktu un pārtikas preču gadījumā dalībvalstīm tiek piedāvāta iespēja iekasēt nodevu, lai savā līmenī segtu sistēmas pārvaldības izmaksas (Regulas (ES) Nr. 1151/2012 47. pants).

piešķirusi daudz augstāku aizsardzības līmeni lauksaimniecības produktu ĢIN. Tāpēc jaunas sistēmas izveidošanas gadījumā būtu grūti pamatot citu pieeju nelauksaimnieciskiem produktiem. Tāda rīcība varētu arī negatīvi ietekmēt ES stratēģiju ES ĢIN augstāka līmeņa aizsardzības nodrošināšanai trešās valstīs.

Tomēr *TRIPS* 23. pants nosaka daudz augstāku aizsardzības līmeni, prasot PTO dalībvalstīm nepieļaut jebkādu ĢIN lietošanu attiecībā uz tādiem vīniem vai stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem, kas nav izgatavoti ģeogrāfiskajā vietā, uz kuru norāda ĢIN, pat tad, ja preču patiesā izcelsme ir norādīta vai ĢIN tiek lietota tulkojumā vai kopā ar tādiem izteicieniem kā “veids”, “tips”, “stils”, “atdarinājums”. Vīna un stipro alkoholisko dzērienu ĢIN ir jāaizsargā pat tad, ja neatbilstoša lietošana sabiedrībai nebūtu maldinoša.

Šāda paaugstināta aizsardzība radītu ievērojamu guvumu ĢIN aizsargāto nelauksaimniecisko produktu ražotājiem. Viņiem nāktu par labu arī tas, ja aizsardzība tiktu piešķirta tulkojumos lietotajiem nosaukumiem visās ES oficiālajās valodās vai arī lietojumam vārdsavienojumos kopā ar tādiem vārdiem kā “tips” un “veids”. Vīna un stipro alkoholisko dzērienu ĢIN ir jāaizsargā pat tad, ja to neatbilstošs lietojums nemaldinātu sabiedrību. Tomēr palielinātos strīdu risks starp ražotājiem, jo varētu rasties konflikts ne vien par ĢIN nosaukuma lietošanu, bet arī saistībā ar tā lietošanu tulkojumos un konkrētos izteicienos.

Jautājumi

37. Kāda apmēra aizsardzība būtu jāpiešķir nelauksaimniecisko produktu ĢIN Eiropas Savienībā?
38. Vai aizsardzībai, kas tiks piešķirta nelauksaimniecisko produktu ĢIN, būtu jāatbilst tiem aizsardzības pasākumiem, kas Eiropas Savienības līmenī jau nodrošināti lauksaimniecības produktu ĢIN. Ja atbilde ir pozitīva, cik tuvai vajadzētu būt šādai atbilstībai?

6.2. ĢIN tiesību pārraudzība un īstenošana

ĢIN pēc to juridiskās būtības ir īpašas intelektuālā īpašuma tiesības, t. i., tās pirmām kārtām nav indivīdam piederošs privātpašums, bet pieder veselai ražotāju kopienai, kura nodrošina atbilstību sākotnēji noteiktam produkta specifikāciju kopumam un kurai ir saikne ar kādu ģeogrāfisku vietu. Tās arī var iemiesot konkrētas vērtības, kas ir īpaši svarīgas visai kopienai, piemēram, vietējās tradīcijas un kultūras mantojumu. Šā iemesla dēļ valsts iestādes bieži vien palīdz vietējiem ĢIN aizsargāto produktu ražotājiem viņu tiesības pārraudzīt un īstenot. ES, piemēram, ir izveidota *ex officio* aizsardzība lauksaimniecības produktu ĢIN, nosakot valsts iestādēm pienākumu izveidot sistēmu, lai pārbaudītu atbilstību juridiskajām prasībām un nodrošinātu sistēmas netraucētu darbību. Tomēr šādas sistēmas ieviešana nelauksaimniecisko produktu ĢIN vajadzībām radītu papildu pienākumus un izmaksas valsts iestādēm.

Jautājums

39. Vai jūs dotu priekšroku tādai nelauksaimniecisko produktu ĢIN tiesību pārraudzības un īstenošanas sistēmai, kas būtu tikai privāta, valsts līmeņa vai apvienotu valsts un privātās sistēmas elementus? Lūdzu, paskaidrojiet, ņemot vērā, ja iespējams, tiesību īstenošanas nodrošināšanai paredzēto darbību efektivitāti un izmaksas.

6.3. Nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzības ilgums

Dažu intelektuālā īpašuma tiesību, piemēram, patentu un dizainparaugu, gadījumā monopolstāvokļa saglabāšana ļoti ilgā laikposmā nenāk par labu sabiedrībai. Tāpēc šo tiesību juridiskā aizsardzība ilgst ierobežotu laiku. Šķiet, tas neattiecas uz preču zīmēm un ĢIN, kas aizsargā konkrētus nosaukumus. Reģistrēta Kopienas preču zīme, piemēram, ir spēkā desmit gadus no pieteikuma iesniegšanas datuma, un to var atjaunot bez ierobežojumiem uz katriem nākamajiem desmit gadiem. Vienota ĢIN lauksaimniecības produktiem — kuras mērķis ir reģionālā/vietējā mantojuma, tradīciju un zinātības saglabāšana — tiek aizsargāta neierobežotu laiku, un tās atjaunošana netiek prasīta. Lielākajā daļā dalībvalstu, kas izveidojušas *sui generis* sistēmu nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzībai, ir arī noteikts, ka aizsardzība ir uz neierobežotu laiku un tās atjaunošana netiek prasīta.

Jautājums

40. Vai nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzībai vajadzētu būt bez laika ierobežojumiem vai arī tā būtu jāierobežo, dodot atjaunošanas iespēju? Ja jūsu priekšlikums ir aizsardzības ilgumu ierobežot, tad uz kādu laiku tas būtu jādara?

7. Pēc reģistrācijas

7.1. Aizsardzības anulēšana

Varētu būt apstākļi, kuros piešķirto aizsardzību vajadzētu anulēt pat tad, ja ĢIN aizsardzība ir piešķirta uz neierobežotu laiku vai noteiktais laika ierobežojums vēl nav pagājis. Tā varētu būt tad, ja — tāpat kā lauksaimniecības produktu ĢIN jomā — produkti neatbilst nosacījumiem, kas izklāstīti attiecīgajā specifikācijā, vai ievērojamu laiku tirgū nav laists neviens produkts ar attiecīgo ĢIN.⁵³ Anulēšanas procesa pārvaldību varētu veikt struktūra, kas ir atbildīga par reģistrāciju, vai arī tiešā veidā tiesa. Šis process nodrošinātu papildu kontroli un viestu papildu uzticību potenciālajai sistēmai. Tomēr tas varētu radīt nenoteiktību tiesību turētājiem un palielināt izmaksas par struktūru, kas būs atbildīga par procesu.

Jautājumi

- 41. Vai piekrītat tam, ka vajadzētu paredzēt iespēju anulēt ĢIN pēc reģistrācijas?
- 42. Kam jādod atļauja pieteikt ĢIN anulēšanu?
- 43. Vai jaunas sistēmas radīšanas gadījumā jūs piekristu tam, ka jāievieš anulēšanas procedūra, pamatojoties uz tiem pašiem noteikumiem, kas attiecas uz lauksaimniecības produktu ĢIN?

⁵³ Regulas (EK) Nr. 1151/2012 54. pants.

7.2. Potenciālie konflikti starp ĢIN un preču zīmēm

Lai izvairītos no juridiskās nenoteiktības un konfliktējošo nosaukumu sajaukšanas, būtu skaidri jādefinē attiecības starp potenciālu ĢIN sistēmu nelauksaimnieciskiem produktiem un preču zīmju likumu.

Intelektuālā īpašuma likuma vispārējais princips, ko piemēro preču zīmēm, dizainparaugiem, patentiem utt., ir tas, ka noteicošās ir tās tiesības, kas iestājušās agrāk (t. i., princips “pirmais laikā — pārākas tiesības”). Piemērojot šo principu attiecībām starp preču zīmēm un nelauksaimniecisko produktu ĢIN, visu sistēmu varētu vienkāršot.

Vienotajā ĢIN sistēmā lauksaimniecības produktiem ir īpaši noteikumi par attiecībām starp ĢIN un preču zīmēm. Tie ir šādi:

a) jau esošas preču zīmes reputācija var liegt reģistrēt ĢIN, ja ĢIN reģistrēšana var maldināt patērētājus par produkta patieso identitāti;

b) jebkurai preču zīmei, uz ko šī situācija neattiecas un kas ir labticīgi pieteikta, reģistrēta un lietošanas gaitā pieņemta pirms dienas, kurā ir iesniegts pieteikums ĢIN reģistrācijai ES līmenī, jāpastāv līdzās ar reģistrēto ĢIN;

c) ĢIN reģistrācija uzskatāma par apstākli, kas liedz reģistrēt preču zīmi, kura pieteikta reģistrācijai pēc ĢIN, ja attiecīga atļauja radītu pretrunu ar ĢIN piešķirto aizsardzību. Šajā gadījumā valsts vai Eiropas preču zīmju iestādēm būtu jāatsaka preču zīmes *ex officio* reģistrācija.

Lai nodrošinātu skaidrību un konsekvenci ES līmenī, varbūt būtu pamatoti tos pašus noteikumus piemērot nelauksaimniecisko produktu ĢIN aizsardzībai.

Jautājumi

44. Vai uz ĢIN un preču zīmēm būtu attiecināms tikai princips “pirmais laikā — pārākas tiesības” (t. i., noteicošās vienmēr ir tās tiesības, kas iestājušās agrāk)?

45. Vai dažās situācijās ĢIN vajadzētu būt priekšrokaī pār preču zīmēm? Lūdzu, paskaidrojiet!

Secinājumi

Visas ieinteresētās personas tiek aicinātas izteikties par šajā zaļajā grāmatā izvirzīto problēmu, atbildot uz tajā sniegtajiem konkrētajiem jautājumiem. Atbildes būtu jānosūta pa elektronisko pastu uz turpmāk norādīto adresi, lai Komisija tās saņemtu līdz 2014. gada 28. oktobrim: MARKT-CONSULTATION-GIs@ec.europa.eu.

Saņemtās atbildes tiks publicētas Iekšējā tirgus un pakalpojumu ĢD tīmekļa vietnē, ja vien no jums netiks saņemts pretējs lūgums. Ir svarīgi izlasīt šim konsultatīvajam dokumentam pievienoto paziņojumu par konfidencialitāti, lai uzzinātu par to, kā tiks veikta jūsu personas datu un apspriešanās sniegtās atbildes apstrāde.